

Prijs € 0,90

Waardzegger

In dit nummer o.a.:

- Klissen
- Activiteiten
- Vrijwilligersdag
- Fruit & Sap
- Jeugdwerk
- Tentoonstelling Klein Profijt
- En... veel meer

Winter 2015

HWL

Hoekschevaards Landschap
informatief sinds 1973

Colofon

Waardzegger, een uitgave van
Hoekschevaards Landschap (HWL)
Vereniging voor behoud en ontwikkeling
van natuur en landschap in de Hoeksche
Waard, opgericht in 1973.
Verschijning: ieder kwartaal
ISSN 1389-7454
Oplage: 1900
Lidmaatschap € 20,00 per jaar
IBAN-nr: NL48 INGB 0002 9980 08
Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor
niet commercieel gebruik aangewend
worden met bronvermelding

Ledenadministratie HWL

postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwl.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
telefoon: 0186 621 888
Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwl.nl
Openingstijden:
Dinsdag t/m Vrijdag 10.00 tot 17.00 uur
Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp
Telefoon: 0186 653 512
Beheerder: Cees Mesker 06 1296 6131
kantoor@hwl.nl
Openingstijden:
Dinsdag, zaterdag en zondag
van 12.00 tot 17.00 uur

www.hwl.nl

Dagelijks Bestuur

Els van Veen (voorzitter) 078 618 0691
Bob Wiggers 0186 616362
(secretaris)
Guus van der Pal 0186 573 705
penningmeester@hwl.nl

IN DIT NUMMER:

- Van de redactie en het bestuur
- Gedicht
- Vrijwilligersdag uitnodiging
- HW wonen werkt (mee)
- Dependance NLC
- Jeugd natuurdag
- Klissen op de staart
- Nieuwe leden.
- Exposities Klein Profijt
- Fruit & Sap
- Boonstoppel schenkt!
- Nieuw voor de HW, Plantjes enzo!
- Paddenstoelen wandeling
- Bomen hebben toekomst
- Activiteitenkalender
- Foto's

Foto's voorpagina:
Archief Jan Plaisier

Redactie:

Aad Bruijnzeel
Hanny Willemstein
Ineke Moll
Jan Plaisier
Joop Dijkshoorn
redactie@hwl.nl

Kopij Kwartaal nummers

inleveren vóór 1 februari,
1 mei,
1 augustus,
1 november .

Aanleveren kopij

Als aparte bijlage ('attachment') bij een
e-mail. Uitsluitend in MS-Word naar:
redactie@hwl.nl

VAN DE REDACTIE

Soms weet ik echt niet meer wat ik nu weer moet "liegen" maar er moet wel iets van de redactie komen. Er zijn sinds ik begon (lentennummer 2013) al een heleboel veranderingen doorgevoerd. Zo hebben de foto's géén randjes meer, de groene balk boven en onderaan de bladzijde, loopt in het midden door, er is een activiteitenkalender waar iedereen zijn of haar aan HWL gerelateerde activiteit kan plaatsen en we lichten de lezingen uit om een bezoek daaraan aantrekkelijker te maken. Zo heb ik ook midden in het jaar met een gast van het NLC gesproken en die heeft de bouw van NLC van dichtbij meegemaakt en gefotografeerd. Intussen heb ik dat contact benaderd en wij zijn tot de conclusie gekomen dat er meer te vertellen valt over het NLC. Daar hoort u nog van.

Over de 25de overloop hebben we het al gehad. Die heb ik niet meegelopen maar, als lid van de kookploeg, heb ik mede geholpen de lopers overeind te houden. Nog één gedicht en een foto, dan komt volgend jaar de 26e loop aan bod.

In september is iedereen natuurlijk naar "Fruit en Sap" geweest dus daar hoeven we het ook niet over te hebben. Hoewel? Verderop in het blad vind u een fotocollage en u zult zien dat het mooi fruit was maar ook dat lang niet alle 1800 leden aanwezig waren. En dat is jammer want ze maken er echt "een feessie" van. Er waren appels en peren te koop en biologische producten van het eiland maar ook van elders. Prachtig weer en blozende wangetjes (ook op de appels!) en de verkoopadressen, wat wilt u nog meer.

De redactie is ook weer eens, voor de gezelligheid, bij elkaar geweest en kwam tot de conclusie dat we op dezelfde voet verder zullen gaan. Het komt er dus eigenlijk op neer dat de Waardzegger in zijn huidige

vorm voorlopig blijft bestaan.

Intussen hebben zich, op geheel vrijwillige basis, nieuwe adverteerders aangemeld.

Biologische boerderij Landzicht zal in januari op de plaats van **ecomondo.nl** komen met regelmatig andere advertenties vanwege de seizoensprodukten en in dit nummer zou reeds een **makelaardij**, die voor de meeste mensen een begrip en ook buiten de regio werkzaam is, adverteren. Maar ik had de advertentie niet op tijd, dus dat wordt misschien in de volgende Waardzegger. Dan wordt daarmee ons blad steeds completer. Want als u met een gezond gevulde maag op huizenjacht gaat...Kunt u, na de verhuizing, het nieuwe huis en alle meubels een opknabbeurt geven, zodat u alle adverteerders een kans geeft.

We zijn nog bezig met een elektro/ICT bedrijf waardoor uw problemen met de provider en "de stoppenkast" ook opgelost kunnen worden.

Er is voor 2016 ook een datum geprikt voor de vrijwilligersdag. 5 maart 2016 zijn alle vrijwilligers welkom op het NLC voor toespraken en een rijk gevulde maaltijd of zoiets. Bob nodigt u verderop uit.

Tja, en dan het weer. Heeft u ook zo van deze prachtige herfst genoten. In november, in t-shirt of blouse op een terrasje zitten is toch ongelofelijk? Wij hebben weer extra kilometers op de fiets kunnen maken. Het hoeft voor mij echt niet kouder.

Dit jaar geen kerst-Waardzegger maar toch wens ik iedereen namens de redactie:

Fijne feestdagen en een warme start van het nieuwe jaar!

Joop

VAN HET BESTUUR

Bob Wiggers Secretaris

HWL is zo plat als een dubbeltje.

Het komt nogal eens voor dat een groep mensen op bezoek komt in de Hoeksche Waard en dan vraagt of er iemand is die wat kan vertellen over HWL.

De voorzitter of secretaris zijn dan meestal de pineut.

Laatst was er weer eens een groep uit Brabant, die zelf bezig is om tot een soort vereniging te komen. Ik presenteerde via powerpoint een en ander over de oprichting en organisatie van onze Vereniging en toonde daarbij het fraaie organogram met bovenaan het Dagelijks Bestuur, daaronder

de bestuursleden van het Algemeen Bestuur met onder hen de vele (50!) werkgroepen, actief binnen HWL.

Dat ziet er indrukwekkend uit en maakt een verpletterende indruk.

Toch vertel ik er maar snel bij dat dit organogram in deze vorm een grote leugen is. Het lijkt zo een grote hiërarchische onderneming met aan de top de CEO's, maar dat is hovaardij en winderigheid.

Zo zit het niet in mekaar en zo werkt het niet.

Wat is de kracht van HWL (en ook wel een beetje de zwakte)?

Alle werkgroepen zijn zelfstandige groepen mensen, die zich inzetten voor aspecten van natuur en/of landschap. Die mensen doen het omdat ze het leuk vinden en ook uit idealisme. Of het nu een vogelaar is, die bij weer en wind 's morgensvroeg op de trek-telpost de overvliegende vinken telt, of het een vergadertijger is in de clinch met landschap bedreigende plannen van een overheidsdienaar, of het een bejaarde knotter is met z'n laarzen in de modder, of het een educatief aangelegde vrijwilliger is, die 25 rumoerige kinderen liefde en belangstelling voor de natuur bijbrengt, het maakt niet uit. Deze (werk)groepen van actievelingen regelt zijn of haar eigen zaakjes. Zij plannen zelf, overleggen met elkaar, bedenken leuke excursies voor het publiek, houden boeiende lezingen over hun aandachtsgebied. Zij hoeven heus niet door een "bestuur" aangestuurd te worden, zij doen het zelf binnen het kader en onder de naam van HWL. Dat is de sterkte.

Dus het bestuur is overbodig? Dat Dagelijks Bestuur zit op natuurpluche en doet niks?

Nou nee, zo is het ook weer niet helemaal.

Al die werkgroepen in de 7 afdelingen hebben zich verbonden door de statuten van de vereniging en trachten enigszins elkaars werk met elkaar af te stemmen. Dat is de zwakte. Mede daarvoor is de afdeling Communicatie opgericht met als belangrijke hulpmiddelen de website en dit orgaan, de Waardzegger.

Het bestuur stuurt niet zozeer, maar faciliteert en stemt onderling af.

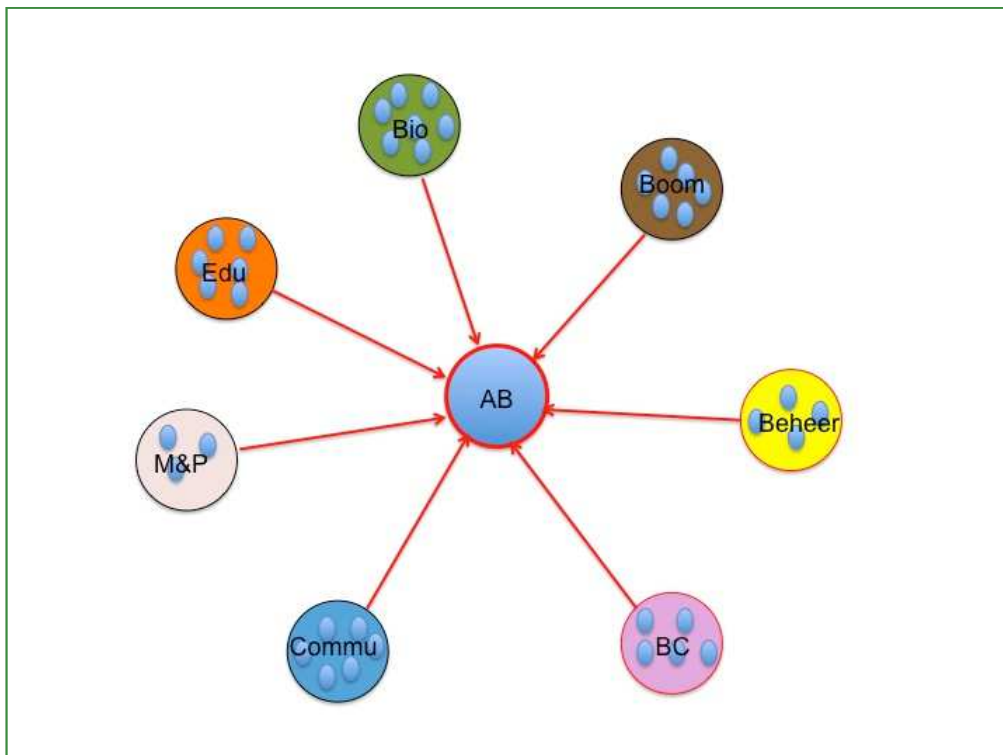
Naast de gebruikelijke bestuursvergaderingen houdt het bestuur dan ook de zogenaamde "thematische vergaderingen". In zo'n bijeenkomst wordt "met de benen op tafel" met elkaar gesproken. Vaak worden dan ook werkgroepen uitgenodigd om te vertellen wat ze doen en belangrijk waar ze behoefte aan hebben. Zo kwamen er voor de knotploegen nieuwe ladders en

snoeimateriaal, zo kwam er een extra auto voor natuurbeheer, zo werden platte nest bescherm schalen voor de weidevogelbeschermers aangeschaft.

Beschouw HWL maar als een grote verzameling zelfstandige werkgroepen in zeven afdelingen.

Zo plat als een dubbeltje, met als verbinding het web van de vereniging en het bestuur als de spin in het web.

U ten dienste.

TE LAAT VOOR HET HERFSTNUMMER MAAR TOCH OOK
PASSEND BIJ DE WINTER, EEN GEDICHT DOOR **AAD VAN DIEMEN**
NAAR AANLEIDING VAN DE OEVERLOOP.

Waard

*Voeten treden heemst en solidago
in een bloemenbaan van roze en geel
De stoet op weg naar de vloedberg*

*Daar op de berg in het weidse landschap
wacht de zeloet en orakelt over heil
voor de ganzen en doem voor de grutto*

*In de schaduw van wilgen knappen
de holle pijpen van Nepalees springzaad
Water lispelt in boeddhistische stilte*

*Voort langs oude cholera en bronzen tafel
zeearend, zeilboot, kreek en kiekendief
Door stof en klei over graat en goudknop*

*Een sliert zwarte mieren op de dijk
stippelt aan de horizon, vordert
Hoog in het blauw bollen de wolken*

*De naam van de Waard zij geprezen
en in zijn mensen welbehagen*

VRIJWILLIGERSDAG!!!

HWL functioneert bij de gratie van de vele vrijwilligers, die zich inzetten voor het behoud van natuur en landschap in de Hoeksche Waard.

Het bestuur wil ook in 2016 daarom de vrijwilligers bedanken door voor hen een leuke dag te organiseren en een eenvoudige, maar voedzame maaltijd tot slot aan te bieden. Daarvoor is zaterdag 5 maart de meest geschikte dag bevonden. Het algemeen bestuur van HWL nodigt alle vrijwilligers mét hun partners uit voor deze dag en hoopt dat zoveel mogelijk mensen kunnen deelnemen.

Een kleine projectgroep is bezig met de voorbereiding en binnenkort zult u ook via de website of e-mail vernemen hoe u zich op kunt geven.

Zet **5 maart 2016** dus in uw agenda, dan maken we er weer een mooie dag van!

Namens het Algemeen Bestuur en met vriendelijke groet,

Bob Wiggers,

MEDEWERKERS HW WONEN STEKEN DE HANDEN UIT DE MOUWEN VOOR HWL

*. Meghan Feldmann
Junior Communicatieadviseur*

Vrijdag 11 september stond voor de medewerkers van HW Wonen geheel in het teken van de samenleving in de Hoeksche Waard en gingen alle medewerkers op pad om vrijwilligerswerk te verrichten. Als woningcorporatie hebben wij veel te danken aan de Hoeksche Waard en haar inwoners. De doelstelling voor deze dag was om, zonder financiën en/of goederen, ons in te zetten voor de samenleving in de Hoeksche Waard.

Zo ging een tiental medewerkers van HW Wonen aan de slag in het Hoeksche Waards Landschap. Op diverse locaties hebben we knotwilgen geknot. De takken van de knotwilgen werden door HWL naar Diergaarde Blijddorp gebracht als voer voor de olifanten.

Marion Walenboer, medewerker HW Wonen: "Het was een geslaagde dag. Het weer was prachtig en we hebben met elkaar heel wat wilgen ontdaan van hun twijgen. Volgend jaar zetten wij ons graag weer in voor HWL."

NLC OPENT TIJDELIJKE DEPENDANCE.

Hilde Visscher

Denk nu niet gelijk aan het Fort. Of aan grote verhuizingen. Waar ik het over heb is de huttenbouw in Numansdorp.

Terwijl we met de werkgroep jeugd aan het voorbereiden waren kwam er een vader binnen met kinderen. Hij had contact gehad in het weekend en kwam om wat decoratie spullen vragen. Want het te bouwen NLC moest duidelijk herkenbaar worden als bezoekerscentrum van Hoekschewaards Landschap.

Het plan kwam van de kinderen zelf. Ze hadden het erg naar hun zin gehad tijdens

de activiteiten van HWL jeugd. Wat een heerlijk compliment.

Helaas was Merijn op vakantie en Cees en zijn collegae volop aan het hooien. Wat kun je meegeven zonder overleg? Een HWL vlag uitlenen kan altijd. Een krekboek en foldermateriaal zijn ook wel te vinden. En zo verlieten de aannemers in miniformaat het NLC redelijk tevreden. Van vader kwam de toezegging dat hij wat foto's zou maken. En ik wilde van onze kant graag ook onze waardering tonen, dus ging ik een kijkje nemen.

Wat een hoeveelheid jeugd, begeleiders en hutten waren er te bewonderen op de kijk-

dag. Van allerlei ondernemingen was hier een miniversie te bewonderen. En wij als natuurorganisatie waren prominent aanwezig. We kregen een rondleiding en binnen was duidelijk de liefde voor natuur voelbaar. Op deze en volgende bladzijde ziet u de foto's van o.a. de trotse bouwers en de jeugdnatuurdag.

De bouwers

De Dependance

Broodbakkers aan het werk

AARDIG GELUKT!

Hilde Visscher

De Jeugdnatuurdag had dit jaar als thema 'Hoe aardig ben jij? En aardig was het!'

We hadden een heerlijk zonnetje en flinke toeloop. Dit jaar was scouting Strijen aanwezig met hun kano's. De andere scouting groepen hadden zich terug getrokken.

Dat gaf aan ons een extra uitdaging. Maar met zo'n 50 vrijwilligers hebben we er een bijzonder aardige dag van gemaakt.

Onze eigen natuuractiviteiten vielen goed in de smaak, of moet ik in goede aarde zeggen? Waterdiertjes zoeken, bodemdiertjes zoeken, vogels kijken, planten inventariseren, bodemonsters nemen en braakballen pluizen: aan al deze activiteiten werd enthousiast meegedaan.

Zelf je brood bakken (Dank voor het geschonken deeg: Jan de Koning), zelf appelmoes maken van 'Fruit en sap' appels en geschminkt worden door de zusjes Visscher, was een feest voor jong en oud(ers). Bij de schapen gaf dit jaar Jan Bijl de demo schapen drijven. De Schoonenbekers kregen op maat hun beweging. Naast de schapenwei kon iedereen ervaren wat je met wol kunt doen. Niet het grote spinnenwiel, maar de kaardmolen was een echte attractie.

De djembé werd door jong en oud gehanteerd. Prachtige ritmes waren van afstand te horen. Boswachter Wicher

vertelde over 'zijn' bos en de verhalenverteller had een mooi plekje in de buitenlucht. Binnen werd er creatief omgegaan met natuur. Gevlochten slakken en harten voor de natuur werden ware kunststukjes.

En daartussen onze vaste gasten, EHBO Numansdorp. Dit keer werden er ook wat pleisters geplakt op echte wondjes. Maar de meeste gewonden waren 'niet echt'. De schminkende Visschers werd gevraagd wat te improviseren. Blauwe plekken schminken hadden ze niet geoefend.

Boven was de filmzaal niet druk bezocht.

Maar met zoveel buitenactiviteiten en mooi weer was dat te verwachten.

Twee nieuwkomers stelden zich voor.

Numansdorp zal hopelijk de komende tijd door nog meer vrijwilligers vrij van zwerfafval gehouden worden onder leiding van de heer Groenewoud. De organisatie Veldleuwerik werkt samen met HWL in een landbouwproject. Als agrarische organisatie lieten ze de bodemverschillen zien en konden kinderen deelnemen aan een Quiz.

En tot slot, zonder een bemande informatiekraam, barmedewerkers en alle mensen die achter de schermen en/of bij voorbereidingen hebben geholpen komen we er niet.

Volgen jaar is er een feestje. De 5^e Jeugdnatuurdag. Daar willen we iets heel speciaals van maken.

Kan ik weer op jullie rekenen?

KLISSEN OP DE STAART

*Esther Linnartz-Nieuwdorp
FREE nature en HWL*

Elke herfst zijn de runderen en paarden op de Staart getooid in een pruik van klissenzaden.

Hier komen altijd veel vragen over: of het niet zielig is of we de klissen niet kunnen doodspuiten of, of. Om maar eens wat voorbeelden te noemen. Hoe zit het nu precies met die klissen en grazers?

Met het aanbreken van de herfst barsten de ruigtes in extensief begraasde natuurgebieden, zoals de Staart, uit hun voegen. De weelderige bloemen raken uitgebloeid en maken plaats voor zaden. Dat is weer goed

nieuws voor alle muizen en zaadetende vogels als putter en groenling. Ook de grazers in die natuurgebieden krijgen er een functie bij. Zij verspreiden de zaden door het hele gebied.

Planten en planteneters zijn in co-evolutie met elkaar ontwikkeld. Planten hebben manieren gevonden om zich te beschermen tegen vraat door herbivoren. Bijvoorbeeld door stekels, gifstoffen, een vieze smaak of door heel groeikrachtig te zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan doornstruiken met hun venijnige stekels, brandnetels met brandharen, giftig jacobskruiskruid en groeikrachtige grassen. Deze wisselwerking tussen plant en planteneter gaat op voor alle herbivoren, van konijn tot wisent, van ree tot rund. De grote grazers zoals konikpaard en hooglanderrund, die jaarrond in natuurgebieden

leven in natuurlijk opgebouwde kuddes, doen veel kennis op van planten die wel of juist niet eetbaar zijn, in welk jaargetijde en waar ze groeien. Deze kennis wordt van generatie op generatie doorgegeven en blijft zo in de kudde aanwezig.

Naast dat planten zich beschermen tegen planteneters, maken ze ook gebruik van hun diensten. Bijvoorbeeld door de vacht te gebruiken voor zaadtransport. De zaden zijn dusdanig van vorm dat ze makkelijk in de haren blijven haken, waarbij ze meeliften naar nieuw plekken om zich te vestigen. Hoe groter de planteneter, hoe meer zaden ze kunnen verspreiden. Een bekend voorbeeld zijn de zaden van klissen, die in de herfst de vacht van grote grazers behangen. Uiteraard heeft dit alleen zin als de zaden er elders weer uitvallen. Doorgaans zijn de grazers in het voorjaar de zaden weer kwijt.

Naast de klis zijn er tal van andere voorbeelden van zaadtransport, alleen vallen die doorgaans minder op omdat de zaden kleiner zijn. Zo zijn de zaden van wilde peen, gewone agrimonie, veldhondstong, kleeftkruid en grote kaardenbol ook ontworpen om in harige dieren te blijven hangen. Zijn deze plantensoorten eenmaal aanwezig in een begraasd natuurgebied, dan breiden ze doorgaans uit. Dankzij de grazers dus.

Voor ons mensen lijkt het niet prettig om klisenzaden in de vacht te hebben. Paarden en runderen hebben ech-

ter een dikkere huid dan wij. Bovendien ontstaan er geen wonden of ander letsel als gevolg van de klissen. Een verschil in het gedrag van de dieren met of zonder klissen is niet te zien. Er is dan ook geen noodzaak tot ingrijpen. Bovendien blijkt dat de dieren als gevolg van de natuurlijk voorkomende rui en het verouderen van de zaadbollen de klissen vanzelf weer kwijt raken.

Alternatieven als dieren vangen en scheren of knippen maakt het er voor de dieren niet beter op. Het vangen van de dieren en het verwijderen van de klissen levert meer stress op dan de klissen zelf kwaad kunnen. Hun dikke wintervacht hebben ze nodig om 's winters warm te blijven. Bovendien zou een dier een week na behandeling weer opnieuw onder de klissen zitten. Bestrijden van deze plantensoort is geen optie, omdat het juist het doel is om de natuur te ontwikkelen en niet te bestrijden.

WELKOM NIEUWE LEDEN!

Als vereniging tot behoud van de natuur in de Hoeksche Waard mogen we trots zijn dat we leden uit heel Nederland en daarbuiten hebben. We heten deze nieuwe leden daarom van harte welkom en hopen iedereen te begroeten bij lezingen, wandelingen, e.d.

E.T.M. Bakels

J.C. van Dijk

L. Jansen

J.M.H.M. Hermans

A. Gouw

C.P. v.d. Ham

M.P. van Ruiven

M. van der Heiden

T. Vergunst

M.F. Brouwer

J.R.M. Windey

R.A. van Eden

Amstelveen

Amsterdam

Dordrecht

Alblasserdam

Maasdam

Maasdam

Piershil

Numansdorp

Numansdorp

Numansdorp

Zuid-Beijerland

Maasdam

Sfeermakers sinds 1960 !

** verf * behang * gordijnen
* zonwering * vloerbedekking*

Donkersloot
W O O N D E C O R A T I E

Molendijk 38 Oud-Beijerland tel: 0186-612031
www.donkersloot-woondecoratie.nl

EXPOSITIES KLEIN PROFIJT

Hanny Willemstein

Regelmatische bezoekers van Klein Profijt is het vast opgevallen.

De wanden van het bezoekerscentrum zijn in de zomermaanden door een aantal enthousiaste vrijwilligers van een mooie lichte kleur voorzien.

Heel geschikt voor exposities.

De werkgroep Inrichting Klein Profijt heeft sinds kort de organisatie van de exposities op zich genomen.

Het resultaat: tot eind december hangen de schilderijen, hoofdzakelijk met landschappen van de Hoeksche Waard, van **Carien Woudenberg** aan de muur.

Schotse Hooglanders in de mist, een selfie onder de Perseïden sterrenregen afgelopen augustus en meer van dit soort spectaculai-

re beelden zullen vanaf januari 2016 pronken tijdens de foto-expositie van landschapsfotograaf **Jeffrey Groeneweg**.

Jeffrey Groeneweg, onder andere bekend van publicaties in diverse landelijke en lokale media en magazines, wil met deze expositie de schoonheid van de Hoeksche Waard laten zien aan een groter publiek. Zijn expositie is tot eind februari te bewonderen.

Daarna komt **Ruud van Nunen** met zijn schilderijen van vogels.

U komt toch kijken?

En u weet toch dat: ook de koffie, cappuccino en wat dies meer zij, voortreffelijk zijn.

Meer informatie over de exposanten en hun werk kunt u te zijner tijd vinden op onze website.

Waardzegger

Foto: Imre van Beek

Foto's Jan Plaisier

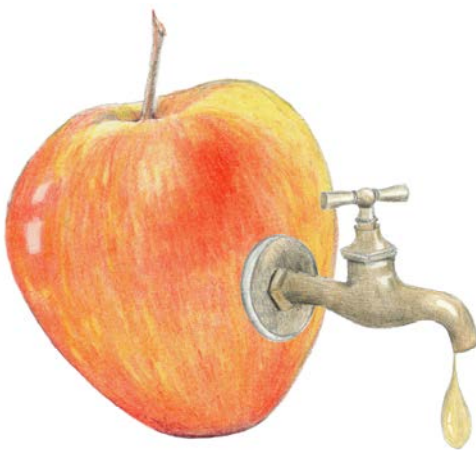
FRUIT PLUKKEN EN SAP MAKEN.

Jur Vermeulen

De werkgroep Fruit en Sap heeft weer een geweldig seizoen achter de rug. Als enthousiaste ploeg zijn we natuurlijk geregeld door het hele jaar heen, aan het werk aan de fruitbomen.

De winter snoei, de zomer snoei en dan natuurlijk het hoogtepunt: het plukken van het fruit. In wisselende samenstelling wordt er gewerkt aan de Appeldijk en in boomgaard Noordermeer aan de Gatsedijk. Kenmerkend voor "onze plukploeg" is de gezelligheid en er wordt veel gelachen. Daarnaast zijn we erg nieuwsgierig welke soorten fruit er toch allemaal in die boomgaard groeien. Appels en peren, ja dat wisten we. Maar er is ook fruit wat lastiger te duiden is. Want groeien er nu ook abrikozen of pruimen. Of zijn het abripruimen of pruimikozen? Feit is wel dat ze erg lekker zijn en dat we veel lol gehad hebben om deze gele lekkernij.

En dan die kleine rode besjes. Lekker zeg,

maar wat zijn dat nu voor besjes. (Nee, ik bedoel niet onze 65+ dames hoor!) Kun je ze wel eten? Internet en boeken erbij en ja hoor gevonden! Japanse wijnbes. Je raadt het al wat er de eerstvolgende keer gebeurde: De Japanse wijnbes werd bestormd en ontdaan van rijpe en niet rijpe bessen.

Verschillende dagen hadden we een lekker zonnetje erbij, en dan is het feest helemaal compleet. Koffie, thee en een boterham op de leugenbankjes in de zon. Maar niet altijd zocht het zonnetje ons uitbundig op. Vooral in de maand september hebben we menig regenbui op onze kop gekregen. Maar je kunt het geloven of niet; er waren altijd "diehards" die in regenpak en met laarzen gewoon doorgingen met plukken. Bezieling voor Fruit & Sap of niet?

De afgelopen twee jaar hebben we veel geleerd over het rijp zijn van de verschillende oude appel en peer soorten. Gaëlle heeft als "fruitfreak" alles vastgelegd. Zodoende konden we de pluk uitsmeren over meerdere weken en hadden we steeds perfect fruit voor het persen. We plukten steeds die soorten die op dat moment "rijp" waren. Vervolgens ging het geplukte fruit in de koelcel. Omdat we dit jaar de sap pers wat vroeger moesten huren dan we eigenlijk wilden, werd het fruit dat de laatste twee weken werd geplukt niet meer in de koeling bewaard, maar mocht het buiten nog een beetje narijpen op pallets.

Op 23 en 24 september hebben we al het geplukte fruit vervoerd naar het erf van Stoffel in 't Veld. Tussen zijn eigen werkzaamheden door, werd de grote aanhanger steeds door Stoffel en zijn heftruck geleegd. Al het fruit werd soort bij soort in de schuur geplaatst. Vervolgens heeft Gaëlle met een

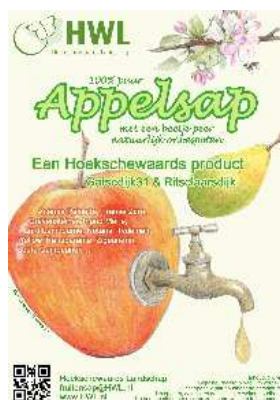
geheime verdeelsleutel de blend bepaald voor de persdag. Die dag was een groot succes. Mooi weer met een zonnetje en al vroeg op de dag een compliment van de opperpersbaas voor de kwaliteit. Om tien over acht 's-morgens draaide de pers en om zes uur 's-avonds werd het 1000 ste pak appelsap van die dag gevuld. We kun-

nen terugkijken op een mooi seizoen met veel gezelligheid en voldoening.

TE KOOP nieuwe oogst HWL appelsap

Met een beetje peer. Daardoor zachter van smaak.

Verkrijgbaar via de bezoekerscentra Klein Profijt (Oud-Beijerland) en NLC (Numansdorp). In Strijen via fruitensap@HWL.nl.

Verpakking van 5 Liter gepasteuriseerd & vacuüm verpakt.
Daardoor na openen 8 weken houdbaar (ook buiten de koeling).
Met tapkraantje.
Prijs: 1 pak voor €10 of 6 halen 5 betalen.

Voor informatie: fruitensap@HWL.nl

Waardzegger

Foto's op deze pagina
Leen de Zeeuw

Appelbloesem.

GlühApfelsaft

2 liter HWL Appelsap (met een beetje peer)
 1 sinaasappel met schil
 5 kruidnagels
 1 kaneelpijpje
 1 steranijs
 1 limoen

Boen de sinaasappel en de limoen schoon.
 Prik de kruidnagels in de sinaasappel.
 Kerf de limoen in.
 Verwarm het appelsap in een pan.
 Voeg de ingrediënten toe.
 Laat het geheel ca. 2 uur trekken op laag vuur.
 Zeef de GlühApfelsaft voor gebruik.

Desgewenst kun je suiker, kandij of honing toevoegen!

Met dank aan Nolda en haar vriendin Rinske.

HWL DANKT BOONSTOPPEL GROEN BV

Ruud Horijon

Flip Scherbeijn, ons bestuurslid boombeheer, is heel blij met zijn nieuwe motor heggen snoeier, een geschenk van Boonstoppel Groen BV uit Klaaswaal.

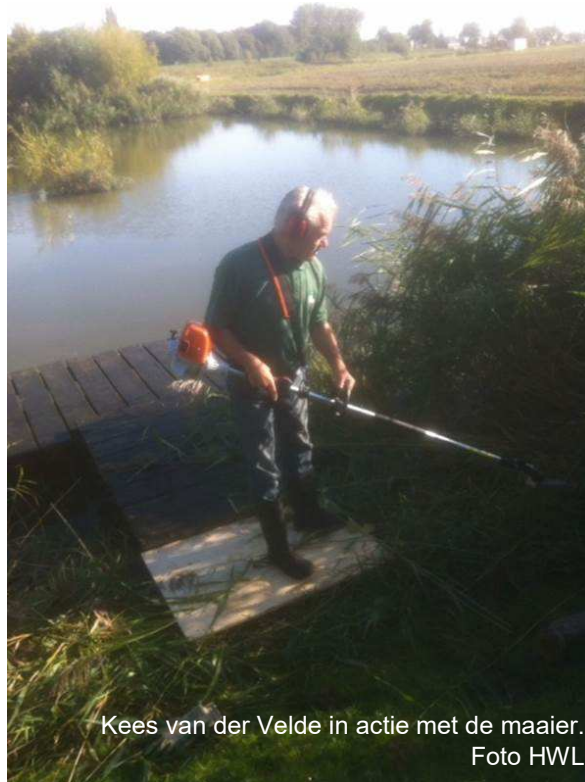
Flip: "met deze motormaaier kan ik heel snel en veilig de vele struiken en heggen die we beheren snoeien, bijv. rond Klein Profijt en in de Heemtuin in Piershil, maar ook rietkragen. Voorheen deden we dat grotendeels nog met de hand. Dat was wel romantischer maar we hebben handen te kort en daardoor is dit door gemakkelijk te bedienen stuk gereedschap een uitkomst."

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Joop Lageweg directeur van Boonstoppel Groen BV over deze schenking: "Boonstoppel en HWL hebben beide gemeen dat zij doen aan groenonderhoud. Boonstoppel doet dat bedrijfsmatig bij bedrijven en particulieren en is in haar ruim 50 jarig bestaan uitgegroeid naar een bedrijf met zo'n 25 medewerkers. Verschil is dat HWL zich uit maatschappelijk motief richt op het beheer van belangrijke stukken karakteristiek landschap, zoals het knotten van wilgen, behoud van enkele traditionele hoogstamboomgaarden maar dan op niet commerciële basis, maar vrijwel volledig met vrijwilligers. Werk dat zonder vrijwilligers onbetaalbaar is.

Als Hoekschewaards bedrijf hebben we daar diep respect en hoge waardering voor. We staan dan ook al

lange tijd HWL met raad en daad bij. Dit past in onze visie van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). In het kader hebben we recent ook trede 3 bereikt van de CO2 prestatieladder. Dit betekent een grote stap voorwaarts in de vermindering van CO2 uitstoot, dat wordt bereikt vooral door de aanschaf van milieuvriendelijke gereedschappen en brandstoffen. We streven naar trede 5, maar het bereiken van trede 3 is een mooie mijlpaal waar we trots op zijn. Boonstoppel wil HWL daar in mee laten delen en we vroegen aan Flip waar HWL behoefte aan heeft. Zo kwamen we op deze motorheggen snoeier."

Kees van der Velde in actie met de maaier.
Foto HWL

SCHAAFSTRO, SPIESLEEUWENBEK EN BOSORCHIS: NIEUW VOOR DE HOEKSCHE WAARD

Frank van Gessele
Plantenwerkgroep HWL

Veertien nieuwe wildeplantensoorten. Dat is de oogst van 2015 als de plantenwerkgroep de balans opmaakt van het afgelopen seizoen.

De nieuwelingen werden gevonden op de meest uiteenlopende plaatsen.

In een van de pronkjuwelen van het Hoekschewaards Landschap, project Argusvlinder, werd een nieuwe orchideeensoort gevonden: de Bosorchis, inmiddels de achtste orchideeensoort in de Waard.

Project Argusvlinder was ook goed voor een nieuwe paardenstaartsoort, Schaastro.

Van deze plant, die sporen vormt in kleine, eivormige sporenaren aan de top van de stengel, is bekend dat het langs spoorlijnen (HSL !) voorkomt. Het wordt ook wel schuurbies genoemd. De naam slaat op de ruwe, kiezelige stengels, die als polijstmid-

del werden gebruikt.

Van een pijpje Schaafstro kan men een uitstekende nagelvijl maken !

In de Avenhilpolder langs de Oude Maas werd Spiesleeuwenbek gevonden, een vrij zeldzame leeuwenbeksoort met spiesvormige blaadjes. De soort is in zijn verspreiding in Nederland vrijwel tot Zuid-Limburg en de Liemers beperkt.

Op een strandje aan het Hollands Diep werd de Liggende ganzenvoet gevonden. Deze past goed in het verspreidingspatroon langs de grote rivieren.

Op een bouwterrein in Mijnsheerenland was, vermoedelijk afkomstig van aangevoerd zeezand, de Zandweegbree een leuke verrassing. Deze soort is vrij recent door het rivierwater aangevoerd uit de omstreken van Verviers in Oost-Belgie, waar zij met wol terecht was gekomen.

Op de Esscheplaat werd tijdens een FLO-RON-excursie een nieuwe zeldzame varensoort gevonden: de Geschubde mannetjesvaren. Ook werd een nieuw soort kroos opgevist, de Colombiaanse wolfia.

De overige nieuwe vondsten: Zacht vetkruid op een krib langs het Hollands Diep, Eenbloemige veldkers als tuinonkruid in Kuipersveer, Helm, Westerse karmozijnbes en Bosgierstgras in Mijnsheerenland, Akkerleeuwenbek op een bouwterrein in Puttershoek en Breed pijlkruid, een (vrijwel zeker aangeplante) exoot, in de Boezemvliet bij Maasdam.

Schaafstro

PADDENSTOELN WANDELING IN TUNNELBOS WEST.

Ineke Koenis

Op zondagmiddag 25 oktober werd door een aantal mensen van de paddenstoelengroep HWL een publieksexcursie gegeven in het Tunnelbos aan de westkant.

Het was prachtig weer en de verwachting was dat er best wel aardig wat publiek zou komen opdagen. Nu die verwachting bleek ten volle uit te komen! Rond de 50 mensen, met daaronder een behoorlijke groep kinderen wilden met ons meewandelen. Natuurlijk kun je niet met zo'n grote groep tegelijk het bos in.... Daarom werd de groep in drie delen opgesplitst, ieder met een of twee gidsen. En wat was er veel te zien! En wat werd er veel gevraagd!

Zo werd al heel snel duidelijk dat paddenstoelen van grondsoort, begroeiing en periode afhankelijk zijn. Op dat moment waren er twee soorten paddenstoelen die overal in het bos opdoken, namelijk de honing-

zwammen en de franje-
hoeden.

Honderden exemplaren kwamen we tegen en al gauw begon men ze te herkennen! Ook andere soorten waren opvallend, waarbij de gewone boomwrat natuurlijk niet al te bijzonder klinkt, maar als de populaire naam genoemd wordt: "blotebilletjeszwam", wordt het wel een ander verhaal! Die naam werd vooral door de kinderen goed onthouden...

Ook de grote bollen van de reuzenbovist waren indrukwekkend, al was het jammer dat deze al bruin waren en niet meer spier-

wit, dan zien ze er echt uit als een voetbal...

Heel bijzonder was ook de koper-groenzwam, echt geen algemene soort...

Wat dat betreft is dit tunnelbos een grote aanwinst voor de Hoeksche Waard, er komen namelijk meer dan 400 soorten paddenstoelen voor! Tijdens deze wandeling kroop de teller toch naar zo'n 40 soorten. Er waren dan ook mensen bij die opmerkten :

Valse kopergroenzwam
Marion Kunst

Fransjehoed
Leen de Zeeuw

Blote Billetjeszwam
Marion Kunst

deze wandeling, al die verschijningsvormen en we hebben er vele van gezien: paddenstoelen met een steel en plaatjes of met buisjes, korstzwammen, stuifzwammen en ga zo maar door. Aan het eind van de wandeling die ongeveer 2 uur duurde, ging iedereen dan ook tevreden naar huis.

“toch eens vaker in dit bos te gaan rondkijken”. Daar ben je dan als gids heel blij mee.

Paddenstoelen zijn fascinerend in al hun verschijningsvormen, heel handig is ook dat ze niet wegllopen, dus je kunt ze op je gemak bestuderen met loep en spiegelkje en ze zijn ook nog eens prachtig om te zien in al die verschillende vormen en kleuren. Dit was trouwens ook het thema voor

Valse kopergroenzwam
Art Boer

Honingzwam
Leen de Zeeuw

Ineke Koenis, mede namens Marjon Kunst, Sjoerd Reinstra, Marjan Reitsema, en Leen en Kitty de Zeeuw

BOMEN LANGS PROVINCIALE WEGEN HEBBEN WEER TOEKOMST

Arie Pieters

Ook de regionale Bomenwerkgroep Fraxinus Excelsior werd donderdag 24 september positief verrast door het bericht dat een groot deel van de bomen langs o.a. de N489 zeer waarschijnlijk kan blijven staan.

Inmiddels blijkt ook dat de ANWB geen voorstander is van het massaal kappen van bomen langs wegen. Hierdoor is een compleet andere situatie ontstaan.

Het is overigens wel duidelijk dat de protesten en de massale opkomst tijdens een in-

formatieavond destijds in Mijnsheerenland voor een aanzienlijk deel hebben bijgedragen aan het bijstellen van de mening van de diverse, betrokken partijen. Ook voor wat betreft de digitale petitie tegen deze plannen speelden inwoners van de Hoeksche Waard een belangrijke rol. Er werden ruim 8500 handtekeningen opgehaald en circa een zesde van de ondertekenaars was afkomstig uit deze regio. Uiteraard is ook 'Fraxinus Excelsior' blij met de 'nieuwe inzichten': 'Er is heel veel werk verricht, vooral door de Stichting tot Behoud van de Hoeksche Waard als Polderlandschap (BHWP), maar ook door andere organisaties en gelukkig was de belangstelling tijdens de eerste info-avond over dit project

Essen langs de N489

ook heel groot. Toen werd meteen duidelijk dat veel mensen in de regio zich betrokken voelden bij dit onderwerp én dat er weinig begrip was voor de massale kap. Ook al was een deel van de bomen vervangen, dan had het nog pakweg 20, 25 jaar geduurd voordat het beeld weer enigszins zou gaan lijken op zoals het nu is.'

'Oude kennis'

Los van het beeldbepalende karakter van de bomen langs de wegen midden in de polder hebben ze ook nog meerdere nuttige functies. Waar de bomen in dubbele rijen staan zorgen ze voor een (beperkte) geluidsdemping van geluid afkomstig van het autoverkeer. Voorts werden ze in het vlakke polderlandschap in de jaren vijftig en zestig juist langs wegen aangeplant, omdat de ingenieurs destijds vonden dat de bomen de zichtlijnen verbeterden. (Een 'wegdraaiende' bomenrij in de verte geeft b.v. aan dat er een bocht in de weg aan-

komt.) En zij hoopten ook dat van de aanwezigheid van bomen juist een remmende werking zou uitgaan voor wat betreft de snelheid van het autoverkeer. Volwassen bomen kunnen daarnaast ook nog aardig wat fijnstof afvangen en ook dat is 'nooit weg' in de omgeving van wegen. Een groot deel van de bomen die ondermeer langs de N489 staan, zijn bovendien ook nog eens gezonde essen en deze bomen kunnen nog makkelijk decennia mee. Bij enkele particulieren in dit gebied staan ook een paar beeldbepalende bomen en 'Fraxinus Excelsior' hoopt dat die nu ook kunnen blijven staan.

HWL

Hoekschewaards Landschap
betrokken sinds 1973

KOMENDE ACTIVITEITEN

Tot eind december: Schilderijen van Carien Woudenberg aan de muren van Klein Profijt.

Dag + datum : zondag 13 december

Tijd : ? uur

Verzamelpunt : wordt op de site van HWL bekendgemaakt

Activiteit : Excursie naar vogelakkers

Dag + datum : woensdag 30 december

Tijd : 13.00-15.30 uur

Verzamelpunt : Grote parkeerplaats op Buitendijk; vanaf Sas gezien links voorbij einde Wielweg/Schenkeldijk Strijen

Activiteit : Oliebollenwandeling max. 35 deelnemers

Begin januari tot eind februari: Fotoexpositie van Jeffrey Groeneweg, Klein Profijt

Dag + datum : zondag 24 januari

Tijd : 13.00-16.00 uur

Verzamelpunt : Veerdienst Tiengemeten Nieuwendijk 1, 3284 KR Zuid-Beijerland

Activiteit : Wintergasten en grote grazers op Tiengemeten.

*Kosten veerdienst **niet** inbegrepen bij excursie*

Dag + datum : zaterdag 13 februari

Tijd : 10.00-12.30 uur

Verzamelpunt : Open Hofkerk Willem van Vlietstr. 2a, 3262 GM Oud-Beijerland

Activiteit : Dorpswandeling in Oud-Beijerland (met erwtensoep!).

Kosten €5,00 voor leden, niet leden €7,00 kinderen tot 12 jaar half geld

Aanmelden via excursies@hwil.nl

Dag + datum : zater- of zondag ?? februari

Tijd : 14.00-16.00 uur

Verzamelpunt : nader te bepalen

Activiteit : Bezoek aan ???Er komt iets één dezer dagen, hou de site in de gaten!

Vanaf begin maart: expositie vogel schilderijen van Ruud van Nunen, Klein Profijt

Dag + datum : zaterdag 5 maart
Tijd : 14.00-16.00 uur
Verzamelpunt : NBC Klein Profijt Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland
Activiteit : Wandeling door natuur en cultuur naar historisch Heinenoord.

Dag + datum : zaterdag 5 maart
Tijd : vanaf 14:00 uur
Verzamelpun : NLC Numansdorp
Activiteit : Vrijwilligersdag 2016 praatje en een eenvoudige edoch voedzame maaltijd!

Dag + datum : zaterdag 19 maart
Tijd : 14.00-16.00 uur
Verzamelpunt : Kerkplein Westmaas
Activiteit : Lentewandeling met bezoek aan lammetjes en kaasmakerij.

Dag + datum : Paasmaandag 28 maart
Tijd : 13.30-16.00 uur
Verzamelpunt : NBC Klein Profijt Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Foto Sjoerd Reinstra

Waardzegger

Foto's Jan Plaisier

Fotoproducten

Print uw mooiste momenten direct op kunstglas, kunststof, metaal of hout. De fotoproducten zijn ook buiten geschikt. Zo kunnen uw foto's binnen aan de wand maar bijvoorbeeld ook in uw tuin schitteren.

Veel toepassingen met kunststof

Duurzame en krasvaste printproducten! Producten: labels, certificaten, menukaarten, placemats, posters, point-of-sale, banners, displays, lichtboxen, wanddecoratie, bewegwijzering, enz.

Zelfhechtende materialen

Quadraat print direct op zelfklevend vinyl met UV inkt waardoor de stickers voor binnen en buiten geschikt zijn. Ook zijn zelfhechtende materialen zonder lijm mogelijk, zoals Yupo Tako (zuignapjes principe), statisch papier en magneetfolie.

Direct printen op hout

Elk detail van het hout blijft zichtbaar! Producten: foto op hout, kaarten, winkelinrichting, kastwanden, kastdeuren, balies, tafelbladen, dienbladen, krukjes, wanddecoratie, enz.

Veelzijdig met UV printen

- Uitstekende afdrukkwaliteit
- Onbeperkt aantal materialen
- Tot 4 cm dik
- Harde & flexibele materialen
- Geschikt voor binnen en buiten
- Kleurecht door UV bestendigheid
- Vrije vormen mogelijk
- Witte inkt voor speciale effecten
- Voordeliger door direct printen op het materiaal

Hergebruik van meubelen is ook van deze tijd. Als de basis nog goed is, waarom zou u dan nieuw kopen?

Wij stofferen, restaureren alle soorten zitmeubelen en hebben diverse soorten meubelstoffen en verschillende soorten leer op voorraad. Vrijblijvend prijsopgave en altijd 3 jaar garantie.

Ophalen en terugbezorgen van uw meubelen doen wij met plezier en....

GRATIS in Zuid-Holland-Zuid

Om zelf te stofferen bestelt u de meubelstoffen via onze site

www.doehetzelfvoordeel.nl

Kom langs op de Oostdijk 187 in Oud-Beijerland of neem contact op via

www.dominikq.nl tel: 0186-621 430

Ruimte voor adressticker
Niet over de advertenties!

ecodesign
& RecycleART
RUBBISH DESIGN
ILLY LAMP
TasArt bags & more...
OERHOUT
VOGELHUISJES
CRADLE TO CRADLE

zonneladers
WakaWaka
power & light in one
LuminAID
Luci LED
camping
& outdoor

Gezond Schoon met
L'Arbre Vert
& ECOVER
ECOLABEL
schoonmaakproducten
wasmiddel
eco shampoo
& conditioner

Ecomondo is het meest complete online verkooppunt van ecologische verzorgings- was- en schoonmaak- producten van het grootste ecomerk in Frankrijk: l'Arbre Vert

De webwinkel met eco, bio, fair trade en duurzame producten

eco
mondo
voor een mooiere wereld

dopper.

Zelf uw bestelling afhalen in 's-Gravendeel is mogelijk | Tel. 010 - 466 69 52

www.ecomondo.nl